

WSTĘP

motto: "Rzeczy piękne są trudne." Platon

Druhny i druhowie!

Oto nowy regulamin gwiazdek i sprawności zuchowych ZHR.

Jest to drugi regulamin sprawności zuchowych od początku istnienia ZHR. Pierwszy został wydany w 1994 roku. Został on oparty na autorskim Systemie Tęczy, programie stworzonym przez instruktorów ZHR, który przypisuje poszczególne sfery rozwoju zucha w gromadzie zuchowej kolorom tęczy: czerwonemu, żółtemu, zielonemu, niebieskiemu i fioletowemu. Należy podkreślić fakt, że modyfikując regulamin nie zmieniliśmy jego podstaw, które były dla nas punktem wyjścia do wszelkich rozważań i drogowskazem w naszej pracy.

Zdecydowaliśmy się na wydanie nowego regulaminu w związku ze zmianami społecznymi, jakie zaobserwować można szczególnie w ciągu ostatnich kilku lat w społeczeństwie. Miejsce dziecka w nim uległo zmianie i charakter pracy z nim również. Boryka się ono z problemami, które jego rówieśnikom sprzed dziesięciu lat były niemalże całkowicie obce. Ponadto widoczny jest kryzys wartości, który wyraźnie wpływa na coraz poważniejsze problemy wychowawcze w pracy gromad. Zdecydowaliśmy więc, że **zadaniem Systemu Tęczy jako najważniejszego narzędzia metodycznego w pionie zuchowym naszej organizacji jest odpowiedzieć na zaistniałe problemy społeczne**. Zmiany służą więc wsparciu Was, drużynowych prowadzących gromady zuchowe. Mamy nadzieję, że przyczynią się do Waszej bardziej odpowiedzialnej i twórczej pracy, aby bycie zuchem było dla dzieci przygodą zdobywania i potwierdzania umiejętności w zakresie samodzielności i zaradności - pełną uśmiechu i radości, realizowaną przez ciekawie zorganizowane gry i zabawy.

- **Znaczenie kolorów zostało dookreślone i pogłębione.** O przynależności sprawności do danego koloru decyduje jej cel, bo sprawność ma być narzędziem realizującym wyznaczniki zawarte w idei koloru. Stąd modyfikacje sprawności już istniejących właśnie pod kątem celowości zadań zawartych w ich wymaganiach. W ślad za modyfikacjami pojawiły się **przesunięcia sprawności między kolorami**.
- Ponieważ modyfikując wymagania na sprawności wychodziliśmy od celu, zmiany jakościowe polegały też na **połączeniu sprawności, które miały podobne** lub wręcz jednakowe **wymagania** (np. połączyliśmy "hodowcę kwiatów" z "ogrodnikiem", tworząc jedną sprawność "ogrodnika").
- **Zrezygnowaliśmy też ze stopniowania sprawności** (np. wcześniej: najpierw trzeba było zdobyć "leśnego duszka", potem "przyjaciółkę lasu"), aby zapewnić zuchom rozwój wszechstronny, a nie rozwijać ekspertów w danej dziedzinie.
- Formułując wymagania na sprawności, **odeszliśmy od podawania** wielu przykładów realizacji i **gotowych rozwiązań**, by dać możliwość jak najpełniejszego i indywidualnego dopasowania wymagań do potrzeb dziecka (np. *plastyk* – wymaganie: "Umie kreatywnie wykorzystać przedmioty codziennego użytku do tworzenia konstrukcji potrzebnych w zabawie."; zadanie: "Podczas podróży w kosmos pokierujesz budową rakiety."; *obserwator* - wymaganie: "Ćwiczmy zmysły."; zadanie: "Podczas wizyty w kuchni Zaczarowanej Gospośi rozwiążesz jej kulinarne zagadki" (zadanie ćwiczące zmysł węchu i smaku)). Zauważcie, że zadania powinny być sformułowane **zgodnie z fabułą** danego cyklu zabawowego lub kolonii. Odejście od konkretnych zadań jest jedną z najtrudniejszych zmian, która będzie wymagała od Was, drużynowych, jeszcze lepszego przygotowania do roli świadomego wychowawcy, który rozpoznaje potrzeby poszczególnych wychowanków. Jednak trudniejsze punkty wsparliśmy **komentarzami**, aby łatwiej było się nimi posłużyć.
- **Zrezygnowaliśmy z dopasowywania sprawności do konkretnych gwiazdek** (poziomu wymagań), ponieważ zuchy przychodzą do gromady w różnym wieku i tak pierwszą gwiazdkę mogą zdobywać zarówno zuchy z pierwszej jak i z czwartej klasy.

Do tych poważniejszych zmian dołączyliśmy też te drobne, takie jak:

- **dookreślanie niejasnych sformułowań** w istniejących już sprawnościach
  - **poprawienie nieczytelnych emblematów** (np. sobieradek).
- Staraliśmy się także opuścić wymagania, które **narzucałyby zdobywanie** danej sprawności **w określonym czasie**, pomijając sprawności związane z konkretnymi świętami i z zimą.

Nowy regulamin stawia jeszcze trudniejsze i ambitniejsze zadania przed każdym drużynowym i każdą drużynową niż dotychczas. Wiele zawartych w nim treści będzie miało sens TYLKO, jeśli zostaną dopasowane w realizacji do indywidualnych potrzeb każdego z wychowywanych zuchów.

Wiek 7-10 lat to dla dziecka intensywny okres rozwoju. Rozpoczyna ono nowy - szkolny - etap swojego życia, w którym koniecznością staje się odnalezienie w nowych relacjach społecznych. Jest to również swoiste sprawdzenie w działaniu wartości, wiedzy i umiejętności wyniesionych z rodzinnego domu. Drogowskazem wychowawczym w pracy gromad jest Prawo Zucha, a kierunki rozwoju wyznacza dokument "Podstawy wychowania harcerskiego w ZHR" (zatwierdzony przez Radę Naczelną ZHR uchwałą nr 77/4 w dniu 26 listopada 2005 r.). "Program uwzględniający powyższe cele oparty jest na płynnym przejściu pomiędzy poszczególnymi etapami rozwoju zucha:

1. Wtajemniczenie w życie gromady – odnalezienie się dziecka w grupie rówieśniczej innej niż klasa.
2. Rozwój zainteresowań i umiejętności – podejmowanie konkretnych funkcji i zadań w gromadzie i w domu.
3. Uwrażliwienie na drugiego człowieka – kształtowanie potrzeby czynienia dobra dla innych.

Opisane etapy to trzy kolejno zdobywane gwiazdki zuchowe. Ich wymagania zawierają cele przełożone na język zrozumiałych dla dziecka konkretnych zadań. Uzupełnieniem i poszerzeniem tych zadań są wymagania zdobywanych przez zuchy sprawności¹. Wszystkie te elementy zapewniają dziecku stopniowy i harmonijny rozwój. Zawarte są one w Systemie Tęczy, w której **każdy kolor oznacza inną sferę życia zucha:**

- **CZERWONY**
Symbolizuje rozwój duchowy i emocjonalny zucha, w oparciu o zasady wynikające z wartości chrześcijańskich (w szczególności: odróżnianie dobra od zła, życie w prawdzie, odwaga w dążeniu do dobra – hart ducha, zrozumienie dla drugiego człowieka), kształtowanie zachowań zgodnych z miłością i nadzieją. Kolor ten zwraca uwagę na autentyczność wiary i praktyk religijnych, które powinny wskazywać kierunek postępowania w relacjach z drugim człowiekiem.
- **ŻÓŁTY**
Symbolizuje rozwój obywatelski i społeczny zucha, który poznaje specyfikę i problemy swojego miejsca zamieszkania, potem rodzinnego miasta lub wsi, następnie regionu, i w końcu Polski, szuka korzeni tożsamości i odkrywa swoje predyspozycje społeczne (do zdobywania wiedzy, rozwijania zainteresowań naukowych), w poznaniu siebie i odkrywaniu istoty patriotyzmu nie zapomina o otwarciu na inne kultury i narodowości, w związku z obecnością Polski w Europie i świecie.
- **ZIELONY**
Symbolizuje rozwój zucha związany z poznawaniem przyrody, odkrywaniem jej praw; zachęcaniem dziecka do opieki nad nią oraz kształtowaniem nawyków ekologicznych.
- **NIEBIESKI**
Symbolizuje rozwój dziecka w rodzinie, odnalezienie w niej swojego miejsca, budowanie relacji z innymi domownikami, dbanie o swój organizm, kształtowanie umiejętności bycia pomocnym, samodzielnym, zaradnym w najbliższym otoczeniu, jak również radzenia sobie z różnymi „domowymi trudnościami”.
- **FIOLETOWY**
Symbolizuje rozwój dziecka w grupie rówieśniczej (przede wszystkim w gromadzie, ale także klasie, kole zainteresowań, na podwórku) podczas nauki, zabawy, odpoczynku, kształtowanie umiejętności społecznych, w szczególności współpracy, poprzez różne formy aktywności – np. sport, wyrażanie siebie w szeroko pojętej twórczości.

Planowanie pracy w gromadzie odbywa się w oparciu o **cykle zabawowe**, czyli cykle 6-8 zbiórek połączone wspólnymi celami, fabułą i wynikającą z niej obrzędowością. Pracę należy planować tak, by zuchy zdobywały gwiazdki i sprawności stosownie do wieku i etapu rozwoju. Gwiazdka jest narzędziem metodycznym, dzięki któremu zuch kształtuje przede wszystkim swoją **POSTAWĘ**, zaś zdobywanie sprawności rozwija **WIEDZĘ I UMIEJĘTNOŚCI** dziecka. Oczywiście, nie da się tu przeprowadzić wyraźnej granicy, ponieważ postawa, wiedza i umiejętności to sfery, które się nawzajem dopełniają, jednak należy zwrócić uwagę na kierunek, jaki wyznacza gwiazdka i sprawność. Należy też dodać, że gwiazdki nie są odpowiednikiem stopni harcerskich, raczej pewnego rodzaju przygotowaniem do ich zdobywania.

¹

Podstawowe zasady wychowania harcerskiego w ZHR, s. 11.

Gwiazdki zdobywa zuch, który złożył Obietnicę Zuchową i jednocześnie otrzymał Znaczek Zucha. Zadania na gwiazdkę wynikające z wymagań powinny być zamieszczone np. na tzw. kolorowance, obrzędowym obrazku związanym z obrzędowością gromady lub „tęczowej tablicy”. Znakiem zdobycia gwiazdki jest plakietka z odpowiednią gwiazdką przyszyta pod Znaczkim Zucha. Proponujemy następujące nazewnictwo gwiazdek dla dziewczynek: *zuch wtajemniczony (bez zmian)**zuch zaradny (wcześniej: sprawny) ***zuch opiekuńczy (bez zmian), a w przypadku chłopców bez zmian *zuch pierwszej gwiazdki, **zuch drugiej gwiazdki, ***zuch trzeciej gwiazdki.

Wymagania na poszczególne gwiazdki nie zawsze bezpośrednio oddają ideę nazw gwiazdek na poszczególnych poziomach. Trzeba spojrzeć na to szerzej. Nazwy wyznaczają pewien kierunek, obszar, w którym na danym etapie zuch powinien się szczególnie rozwijać. Zuch, który przychodzi do gromady w wieku 7 lat, powinien zdobyć wszystkie trzy gwiazdki. Pewna trudność pojawia się u zucha, który dołącza do gromady w wieku późniejszym. Może być tak, że nie zdobędzie on wszystkich trzech gwiazdek. Konkretnie zadania wynikające z wymagań powinny być dostosowane do jego wieku, ale nie może ominąć w zdobywaniu żadnej gwiazdki.

Przyznanie KAŻDEJ gwiazdki wiąże się z odnowieniem Obietnicy Zucha i z dodaniem odpowiednich słów („Obiecuję być dobrym zuchem pierwszej/drugiej/trzeciej gwiazdki...” ew. „Obiecuję być dobrym zuchem wtajemniczonym/zaradnym/opiekuńczym”). Nadanie gwiazdki powinno wiązać się również z obrzędowością gromady.

Sprawności zuch może zdobywać wraz z gromadą lub indywidualnie.

Jeśli każdego roku zuch zdobędzie przynajmniej po jednej sprawności z każdego koloru, możemy mieć pewność, że rozwija się prawidłowo. Nadanie sprawności powinno następować w sposób uroczysty, zgodny z obrzędowością gromady.

Komentarze są istotną częścią sprawności i gwiazdek. Wymagania na sprawności i gwiazdki są ogólne. Należy je dopasowywać do możliwości zuchów, z którymi pracujemy. Opracowując konkretne zadania, trzeba kierować się wskazówkami z komentarzy, by właściwie odczytać cele sprawności. Zuchy nie mogą przeglądać wymagań. Szczególną uwagę należy zwrócić na wymagania typu ”rozumie sens” , “zna istotę”, by wyznaczać zuchom zadania na ich poziomie intelektualnym.

Nowy regulamin jest owocem całego roku wyężonej pracy wielu osób, które starały się, aby ten regulamin przygotować jak najlepiej i żeby Tobie drużno drużynowa i druhu drużynowy pracowało się łatwiej, ale i efektywniej.

Misją jest uczyć się żyć - a nie tylko urządzić sobie mądrze życie - egoizm należy zastąpić służbą drugiemu, dążyć do tego, by dziecko było czynną jednostką społeczną, którą cechuje odwaga, pomysłowość spryt, karność, patriotyzm, wytrzymałość obowiązek, uczucie wrażliwości i wiedza. Człowiek zmienia się wraz z upływem czasu - postępu nauki i techniki w świecie - lecz pewne wartości pozostają niezmiennie.

Bardzo dziękujemy wszystkim, którzy brali udział w pracach nad nowym regulaminem. Są to: **hm Anna Nowocień**, phm Hanna Gabryel (Dolny Śląsk), **phm Hanna Drabik**, **phm Anna Sampolska**, phm Dorota Sumińska (Łódź), **phm Justyna Bojarska**, phm Ewa Oczko (Górny Śląsk), phm Małgorzata Bieroń, **phm Anna Zajac** (Małopolska), phm Karolina Virághalmi, pwd Dorota Suchy (Pomorze), **phm Ewa Barszcz** (Poznań), **phm Marzena Michałek**, hm Anna Blum, phm Małgorzata Gajewska (Mazowsze), phm Bartek Paprocki, pwd Piotr Wierzbowski (Łódź) **phm Piotr Wiśnioch** (duże zaangażowanie!), pwd Grzegorz Karczmarczyk, Wojtek Nowakowski (Mazowsze), **pwd Daniel Rudnicki** (Dolny Śląsk), **Mikołaj Nowak** (Wielkopolska).

Projekt został zaopiniowany przez pedagoga wczesnoszkolnego (hm Bożena Dybowska) - *całość projektu*, księdza (hm Kazimierz Chudzicki) - *czzerwony kolor*, absolwentkę ASP (mgr Beata Went) - *fioletowy kolor*, mgr biologii (phm Ewa Jodełko) - *zielony kolor*, pwd Bognę Swiłło (studentka Akademii Muzycznej w Gdańsku) - *fioletowe - muzyczne*, oraz hm Anettę Herdzinę - *całość projektu* i druhnę seniorkę hm Halinę Bryłowską - *żółty kolor*. Dziękujemy również drużynowym, którzy realizowali nowe sprawności na swoich koloniach podczas AL 2006 i udzielili nam istotnych wskazówek.

Życzymy Wam wielu sukcesów “na drodze najlepszej wśród dróg”.

CZUWAJecie W UŚMIECHU!
hm. Marysia Brzeska-Deli HR
phm. Adam Drabik HO